

# Engelse taal

## landsexamen havo

Programma van toetsing en afsluiting

# 2026

## Inhoudsopgave

|                                                                                              |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Opzet van het examen .....                                                                   | 3  |
| Het examenprogramma.....                                                                     | 3  |
| Beschrijving van de examenstof.....                                                          | 3  |
| Het vereiste niveau.....                                                                     | 3  |
| Het centraal examen.....                                                                     | 3  |
| Het commissie-examen .....                                                                   | 4  |
| Inzenden lijst gelezen werken.....                                                           | 5  |
| De beoordeling van het commissie-examen .....                                                | 6  |
| Het eindcijfer.....                                                                          | 6  |
| Het profielwerkstuk .....                                                                    | 6  |
| Bijlage 1 De eindtermen .....                                                                | 7  |
| Bijlage 2 Toelichting schrijfvaardigheid .....                                               | 9  |
| Bijlage 3 Lijst met onderwerpen Spreekvaardigheid .....                                      | 11 |
| Bijlage 4 Voorwaarden lijst gelezen werken.....                                              | 12 |
| Bijlage 5 Voorblad .....                                                                     | 13 |
| Bijlage 6 Keuzelijst .....                                                                   | 14 |
| Bijlage 7 Hulpmiddelen.....                                                                  | 17 |
| Bijlage 8 Tips.....                                                                          | 18 |
| Bijlage 9 Tips HAVO Beoordelingsformulier Spreek- en gespreksvaardigheid en literatuur ..... | 19 |

## Engelse taal havo

### Opzet van het examen

Het examen bestaat uit een centraal examen en een commissie-examen.  
 Het centraal examen wordt schriftelijk afgenomen in een zitting van 150 minuten.  
 Het commissie-examen bestaat uit een luistervaardigheidstoets, een schrijfvaardigheidstoets en een mondeling examen.

### Het examenprogramma

| Engelse taal                            |                               | centraal<br>examen | commissie-examen |           |
|-----------------------------------------|-------------------------------|--------------------|------------------|-----------|
|                                         |                               |                    | schriftelijk     | mondeling |
| Domein A Leesvaardigheid                |                               | X                  |                  |           |
| Domein B Kijk- en luistervaardigheid    |                               |                    | X                |           |
| Domein C<br>Gespreksvaardigheid         | C1: Gesprekken voeren         |                    |                  | X         |
|                                         | C2: Spreken                   |                    |                  | X         |
| Domein D<br>Schrijfvaardigheid          | D1: Taalvaardigheden          |                    | X                |           |
|                                         | D2: Strategische vaardigheden |                    | X                |           |
| Domein E Literatuur                     | E1: Literaire ontwikkeling    |                    |                  | X         |
| Domein F Oriëntatie op studie en beroep |                               |                    |                  | X         |

### Beschrijving van de examenstof

Een beschrijving van de eindtermen is te vinden op: [www.eindexamen.nl](http://www.eindexamen.nl) > kies linksboven: 2025 > havo > Engels > Syllabus 2025 moderne vreemde talen, havo.

### Het vereiste niveau

Bij leesvaardigheid zijn de specificaties van niveau B1/B2, bij gespreksvaardigheid en schrijfvaardigheid de specificaties van niveau B1+ en bij luistervaardigheid zijn de specificaties van niveau B1 van toepassing.  
 Voor een beschrijving van de niveaus: zie "Niveau taalbeheersing MVT".

### Het centraal examen (CE)

Het centraal schriftelijk examen wordt schriftelijk afgenomen in één zitting van 150 minuten tijdens het centraal examen (zie examenrooster). Het examen heeft betrekking op leesvaardigheid (domein A). Het gebruik van een woordenboek Nederlands - Engels en Engels - Nederlands en het basispakket hulpmiddelen is toegestaan. Voor basispakket hulpmiddelen, zie Regeling toegestane hulpmiddelen.

### Het commissie-examen (CIE)

Het commissie-examen bestaat uit drie onderdelen.

#### 1. De kijk- en luistervaardigheidstoets (50 minuten):

Het onderdeel luistervaardigheid wordt apart, schriftelijk, getoetst.

Deze toets wordt afgenomen in de maand januari in periode van het commissie mondeling examen.

## 2. De schrijfvaardigheidstoets:

De schriftelijke toets van 120 minuten wordt afgenomen in februari van het desbetreffende examenjaar. De toets betreft de exameneenheid Schrijfvaardigheid (domein D). De schrijfvaardigheid wordt getoetst door middel van een schrijfo opdracht, die kan bestaan uit een formele of een informele brief. Bij de beoordeling wordt gelet op grammaticale correctheid, taalvaardigheid, briefconventies, interpunctie, het zich houden aan de opdracht en op duidelijkheid en originaliteit. Voor briefconventies dienen de kandidaten zich te houden aan wat daarover te vinden is in de Examenbundel van Thieme/Meulenhoff. Het gebruik van een woordenboek Nederlands - Engels en Engels - Nederlands en het basispakket hulpmiddelen is toegestaan.

## 3. Het mondeling examen:

Het mondeling commissie examen van 40 minuten vindt plaats in de maand maart van het desbetreffende examenjaar.

Dit examen bestaat uit twee delen, t.w.

A. Spreekvaardigheid en gespreksvaardigheid (domein C)

B. Literatuur (domein E)

De kennis van de literatuur van de Engelse taal wordt getoetst aan de hand van gelezen werken. Daarbij wordt o.a. aandacht besteed aan leeservaringen. Het onderdeel literatuur wordt in het Engels afgenomen.

Nadere toelichting:

A. Spreekvaardigheid en gespreksvaardigheid

Het examen bestaat uit twee delen: zelfstandig spreken en een gesprek voeren.

Ad 1: het spreken

De kandidaat leidt gedurende enkele minuten een gesprek in over een bepaald – thuis voorbereid – onderwerp, een kleine presentatie dus. Gaarne ontvangt de examinerator, in tweevoud, een samenvatting (in trefwoorden) van dit onderwerp bij aanvang van het examen. Over deze inleiding worden enkele vragen gesteld. De kandidaat kiest een onderwerp voor zijn presentatie uit de lijst van onderwerpen in de bijlage 3.

Ad 2: het gesprek

Ter voorbereiding op dit gesprek ontvangt de kandidaat 20 minuten voor het examen een tekst en/of afbeeldingen. Tijdens de voorbereiding van het mondeling examen mag gebruik gemaakt worden van een zelf meegebracht woordenboek Nederlands - Engels en Engels - Nederlands en het basispakket toegestane hulpmiddelen. Over de tekst en/of afbeeldingen worden vragen gesteld. Kennis van land en volk kunnen hierbij aan bod komen. Dit onderdeel wordt in zijn geheel in de doeltaal (Engels) afgenomen.

## B. Literatuur

- De boekenlijst moet duidelijk voldoende literair gehalte hebben. Dit gehalte wordt meegewogen bij het bepalen van het cijfer voor het onderdeel Literatuur.
- Op deze lijst moeten **4 titels** van werken, niet werkjes, zijn vermeld van volledige, niet gesimplificeerde, oorspronkelijke werken; slechts één werk per auteur.  
Bewerkingen worden alleen geaccepteerd als vertalingen uit de periode van vóór 1700 naar hedendaags Engels.
- De lijst moet verder een gevarieerd beeld opleveren van de hele literatuur; d.w.z. werken van vroeger en nu, en mogen behalve romans, ook toneelstukken en/of dichtbundels bevatten; ook moet de lijst meerdere genres beslaan, dus maximaal 1 detective / sciencefiction etc.
- Van de gelezen werken moet een **samenvatting** ingediend worden.
- De boekenlijst dient per gelezen werk het volgende te bevatten:
  - de schrijver,
  - de titel,
  - het jaar van eerste publicatie,
  - het aantal bladzijden,
  - een samenvatting, in het Engels, van 300 - 400 woorden.
  - De werken dienen in chronologische volgorde te worden vermeld.  
(Zie verder bijlage 4.)

Tijdens het mondeling examen worden vragen gesteld over de gelezen werken.  
Het gesprek over de boekenlijst wordt in het Engels gevoerd.

De vragen n.a.v. de gelezen werken kunnen betrekking hebben op:

- de auteur van het literaire werk;
- het genre van het literaire werk;
- inhoud van het literaire werk;
- titel (eventueel ondertitel), thema, perspectief, plaats van handeling, tijd en ruimte en de personages in het literaire werk.

## Inzenden lijst gelezen werken

De boekenlijst, de samenvattingen en de authenticiteitsverklaring moeten met een voorblad (zie bijlage 5) in tweevoud **uiterlijk 20 januari 2026** worden ingeleverd bij het ETE, aan de landsexamencommissie vhs. NB De stukken dienen op papier te worden aangeleverd. In digitale vorm ingezonden stukken worden niet geaccepteerd. Uiterlijke datum om de eventueel gecorrigeerde stukken in te leveren **19 februari 2026**.

Van de boekenlijst die het ETE ontvangt, krijgt de kandidaat een ontvangstbevestiging. De lijst dient persoonlijk ingeleverd te worden.

Verder beoordeelt het ETE of de boekenlijst voldoet aan de formeel gestelde eisen, dat wil zeggen dat wordt gecontroleerd of alle onderdelen aanwezig zijn en of het in het juiste formaat is opgesteld (aantal pagina's, lettertype, e.d.). De kandidaat krijgt bericht over hetgeen niet in orde is, zodat hij de gelegenheid heeft één en ander aan te passen en opnieuw in te leveren.

NB De **inhoud** van de boekenlijst en samenvatting wordt dus **niet** door het ETE **beoordeeld**, dat doen de examinatoren tijdens het mondelinge examen.

**Als de kandidaat voor een vak in het geheel geen werkstuk en/of boekenlijst of een niet volledig product inlevert, krijgt hij een afwijzingsbrief waarin staat dat hij voor dat vak niet wordt opgeroepen voor het mondelinge commissie-examen en ook niet voor het centraal schriftelijk examen.**

Na de uiterlijke correctiedatum van **19 februari 2026** is het niet meer toegestaan wijzigingen aan de ingeleverde stukken aan te brengen.

### **De beoordeling van het commissie-examen**

Voor het commissie-examen worden de volgende deeltijfers gegeven:

**deeltijfer a:** voor schrijfvaardigheid

**deeltijfer b:** voor gespreksvaardigheid

**deeltijfer c:** voor literatuur

**deeltijfer d:** voor luistervaardigheid

Het cijfer voor het commissie-examen wordt als volgt berekend:

**cijfer CIE =  $(a + b + c + d) / 4$  (afgerond op 1 decimaal)**

### **Het eindcijfer**

Het eindcijfer wordt als volgt berekend:

**eindcijfer =  $(\text{het cijfer CE} + \text{het cijfer CIE}) / 2$  (afgerond op een geheel getal)**

### **Het profielwerkstuk**

Het profielwerkstuk kan mede vanuit het vak Engels worden ingevuld. Indien de kandidaat dat doet, kan hij er voor kiezen het werkstuk in het Engels of in het Nederlands te schrijven.

## **Bijlage 1 De eindtermen**

### **Domein A: Leesvaardigheid**

Bij het lezen van een tekst in de doeltaal kunt u:

- aangeven wat voor een tekst het is;
- aangeven hoe de tekst is opgebouwd;
- relaties tussen delen van de tekst aangeven;
- de belangrijkste informatie eruit halen;
- relevante informatie opzoeken;
- details begrijpen;
- de bedoeling, de opvatting of het gevoel van de auteur begrijpen.

### **Domein B: Kijk- en luistervaardigheid**

U kunt tijdens een videotoets in de doeltaal:

- vragen begrijpen die door een andere spreker gesteld worden;
- informatie begrijpen die door een andere spreker gegeven wordt;
- strategieën toepassen om de gesprekspartner (beter) te begrijpen;
- conclusies trekken met betrekking tot bedoelingen, opvattingen en gevoelens van de spreker(s);
- anticiperen op het meest waarschijnlijke vervolg van het gesprek.

### **Domein C: Gespreksvaardigheid**

#### **C1: Gesprekken voeren**

U kunt tijdens een gesprek in de doeltaal:

- adequaat reageren;
- informatie vragen en geven;
- uw mening en gevoelens uiten, en argumenten formuleren;
- zaken, personen en situaties beschrijven;
- strategieën toepassen om het gesprek gaande te houden.

#### **C2: Spreken**

U kunt mondeling in de doeltaal:

- informatie die u verzameld heeft, presenteren en daarbij rekening houden met doel en publiek;
- zaken, personen en situaties beschrijven;
- standpunten en argumenten verwoorden.

### **Domein D: Schrijfvaardigheid**

#### **D1: Taalvaardigheden**

U kunt schriftelijk in de doeltaal:

- adequaat reageren in contacten met andere doeltaalgebruikers;
- informatie vragen en geven;
- uw mening en gevoelens uiten;
- standpunten en argumenten formuleren;
- zaken, personen en situaties beschrijven.

#### **D2: Strategische vaardigheden**

U kunt tijdens het schrijven adequaat gebruik maken van:

- informatie uit gegeven bronnen;
- een woordenboek.

## **Domein E: Literatuur**

### **E1: Literaire ontwikkeling**

U kunt

- een gesprek voeren over uw leeservaringen aan de hand van literaire werken geschreven in de doeltaal. U kunt uitleggen wat uw ideeën zijn over een werk en uw mening geven.
- vertellen over de auteur, het genre, de inhoud, de personages, de plaats en tijd van handeling, het thema, de titel.
- Bij gedichten vertellen over inhoud, rijm, metrum, en beeldspraak.

## **Domein F: Oriëntatie op studie en beroep**

\* Oriëntatie op studie en beroep wordt alleen geëxamineerd in combinatie met een profielwerkstuk

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof staat op:

- *examenblad.nl, Engels havo, syllabus 2025 moderne vreemde talen*
- *mvt.slo.nl, handreikingen*

## Bijlage 2 Toelichting schrijfvaardigheid

### **1. Informele brief**

Adres van de afzender: Kaya Salsa 45  
Willemstad, Curaçao

*NB Komt de brief uit Curaçao, dan gebruik je de Curaçaose wijze van adressering. Bij een brief naar het buitenland moet de naam van het land worden vermeld.*

Adres van de geadresseerde wordt niet in het briefhoofd vermeld.

Datering: 8(th) September, 2014  
September 8(th), 2014  
NB Datering d.m.v. cijfers (bv. 8.9.10) is niet toegestaan. Achter de datum geen punt.

Aanhef: Dear Grandpa,  
Dear Charles,  
Dearest Jane, (bij heel goede vrienden)

Afsluiting: Regards, Mary  
Kind regards, Julia  
Best wishes, Henry  
With best wishes, William  
Love, Carolyn (bij zeer goede vrienden)

*NB Gebruik van spreektaal in de afsluiting (bv. good-bye, bye-bye) is niet correct.*

### **2. Formele brief**

Adres van de afzender: Zie Informele brief.

Naam en adres geadresseerde: The British Council  
10, Spring Gardens  
London, S.W. 1  
England

*NB In plaats van England, Wales en Scotland mag ook Great Britain of United Kingdom of UK geschreven worden.*

Datering: Zie Informele brief.

Aanhef: Dear Sir,  
Dear Sirs,  
Dear Madam,  
Dear Mr(s) Robinson,  
Dear Dr Calvin,

*NB Wanneer men de naam of de titel van de geadresseerde kent, deze vermelden.  
Geen punt na Mr of Mrs. Sommige vrouwen worden liever met Ms aangeschreven.  
Ook komt Dear Sir/Madam veel voor.*

Anders dan in het Nederlands is het heel gebruikelijk de brief met 'I' te beginnen.

Afsluiting: Yours faithfully, (als je de geadresseerde niet kent)  
Yours sincerely, (als je de geadresseerde bij naam kent)

*NB De afsluiting wordt altijd gevolgd door een komma. Achter de naam komt geen punt. Onder je handtekening volgt je naam in blokletters.*

Het bovenstaande is gebaseerd op een publicatie van Oxford University Press.

### **Bijlage 3    Onderwerpen onderdeel Spreekvaardigheid Domein C voor Presentatie**

- Beroep:                    studie – carrière – arbeidsmarkt – functieomschrijving
- Cultuur:                    South Africa / New Zealand  
Geografie - etnische groepen - nationale gerechten -  
immigratie – feestdagen - koloniale geschiedenis
- Politiek:                    terugblik / tussenstand
- Maatschappij:            sociale kwesties – milieu – gezondheidszorg - obesitas
- Showbizz:                Artiesten: carrière - oeuvre  
Muziekstijlen: Salsa – Jazz - Klassiek  
Film: regisseur – carrière – oeuvre - eigen ervaring
- Elections U.S.A.        verschil met Engeland / Nederland  
Republicans vs. Democrats - Senate vs. Representatives

**Bijlage 4 Voorwaarden lijst gelezen werken****SAMENSTELLEN**

|                         |                                                                             |                                                                                                                                                                                            |
|-------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>literair gehalte</i> | zie de keuzelijst met geadviseerde boeken                                   | niet toegestaan zijn: scholieren- of studentenuitgaven                                                                                                                                     |
| <i>taal</i>             | volledige en oorspronkelijk Engelstalige werken                             | bewerkingen worden alleen geaccepteerd als het vertalingen betreft van een variant van het Engels van vóór 1700 naar de hedendaagse variant                                                |
| <i>aantal</i>           | vier romans of toneelstukken én<br>drie gedichten én<br>drie korte verhalen | maximaal één toneelstuk                                                                                                                                                                    |
| <i>variatie</i>         | variatie in categorieën, auteurs, literaire periodes                        | uit de periode van vóór 1900:<br>minimaal één roman of het toneelstuk<br>één titel per auteur per genre<br>toegestaan is een roman, een gedicht en/of een kort verhaal van dezelfde auteur |

Op de lijst vermeldt u per gelezen werk:

- de schrijver
- de titel
- het jaar van eerste publicatie
- het aantal bladzijden (niet bij de gedichten)
- een samenvatting van minimaal 10 tot ca. 15 regels in het Nederlands of in het Engels (niet bij de gedichten)

De werken dienen per categorie (roman/toneelstuk, kort verhaal, gedicht) in chronologische volgorde te worden vermeld. Ga hierbij uit van het eerste jaar van uitgave.

U neemt de teksten van de gedichten in drievoud mee naar het examen (voor de examinatoren en uzelf).

Gebruik bijlage 5 als *voorblad*.

**Bijlage 5 Voorblad**

Engelse taal en literatuur

landsexamen havo

(inzenden uiterlijk 20 januari 2026)

Onderwerp presentatie:

---

Samenvatting  
van gelezen werken

**Gegevens kandidaat**

Examenummer: \_\_\_\_\_

Naam: \_\_\_\_\_

Adres: \_\_\_\_\_

## Bijlage 6 Keuzelijst

De genoemde werken in de boekenlijst hieronder zijn een garantie voor een lijst met een duidelijk voldoende literair gehalte en moet als een advieslijst gezien worden. Andere literaire werken zijn ook acceptabel.

Veel romanschrijvers uit onderstaande lijst hebben ook korte verhalen geschreven en gepubliceerd; deze mogen ook voor het examen gelezen worden.

| Auteur           | Titel                                            |
|------------------|--------------------------------------------------|
| Adams, D.        | The Hitchhiker's Guide to the Galaxy             |
| Adichie, C.      | Purple Hibiscus                                  |
| Angelou, M.      | I Know Why the Caged Bird Sings                  |
| Austen, J.       | Pride and Prejudice                              |
| Bainbridge, B.   | Sweet William                                    |
| Barnes, J.       | Before She Met Me                                |
| Brontë, C.       | Jane Eyre                                        |
| Brontë, E.       | Wuthering Heights                                |
| Burgess, A.      | A Clockwork Orange                               |
| Campbell, A.     | The Semantics of Murder                          |
| Capote, T.       | Breakfast at Tiffany's                           |
| Capote, T.       | In Cold Blood                                    |
| Carroll, L.      | Alice's Adventures in Wonderland                 |
| Chandler, R.     | The Big Sleep                                    |
| Chandler, R.     | The Lady in the Lake                             |
| Chevalier, T.    | The Girl with the Pearl Earring                  |
| Chopin, K.       | The Awakening                                    |
| Christie, A.     | Ten Little Niggers                               |
| Cline, E.        | The Girls                                        |
| Conrad, J.       | Heart of Darkness                                |
| Dahl, R.         | My Uncle Oswald                                  |
| Dickens, C.      | David Copperfield                                |
| Dickens, C.      | Oliver Twist                                     |
| Donoghue, E.     | Room                                             |
| Doyle, R.        | Paddy Clarke Ha Ha Ha                            |
| Doyle, R.        | The Woman Who Walked into Doors                  |
| Du Maurier, D.   | Rebecca                                          |
| Durrell, G.      | The Drunken Forest                               |
| Eggers, D.       | The Circle                                       |
| Eugenides, J.    | The Virgin Suicides                              |
| Fante, J.        | Wait until Spring, Bandini                       |
| Fitzgerald, F.S. | The Great Gatsby                                 |
| Fleischer, L.    | Rain Man                                         |
| Flynn, G..       | Gone Girl                                        |
| Forsyth, F.      | The Day of the Jackal                            |
| Fowles, J.       | The Collector                                    |
| Golding, W.      | Lord of the Flies                                |
| Greene, G.       | Our Man in Havana                                |
| Greene, H.       | I Never Promised You a Rosegarden                |
| Guest, J.        | Ordinary People                                  |
| Haddon, M.       | The Curious Incident of the Dog in the Nighttime |
| Haddon, M.       | A Spot of Bother                                 |
| Heller, Z..      | Notes on a Scandal                               |

|                 |                                           |
|-----------------|-------------------------------------------|
| Highsmith, P.   | The Talented Mr Ripley                    |
| Hill, S.        | I'm the King of the Castle                |
| Hornby, N.      | About a Boy                               |
| Hornby, N.      | Fever Pitch                               |
| Hosseini, K.    | A Thousand Splendid Suns                  |
| Hosseini, K.    | The Kite Runner                           |
| Huxley, A.      | Brave New World                           |
| Kelman, S.      | Pigeon Hero Class                         |
| Kerouac, J.     | On the Road                               |
| Kesey, K.       | One Flew over the Cuckoo's Nest           |
| Kosinski, J.    | Being There                               |
| Lahiri, J.      | The Lowland                               |
| Lee, H.         | To Kill a Mockingbird                     |
| Lessing, D.     | The Fifth Child                           |
| Levin, I.       | Rosemary's Baby                           |
| Levin, I.       | Sliver                                    |
| Levin, I.       | The Boys from Brazil                      |
| Levin, I.       | A Kiss before Dying                       |
| Lurie, A.       | Only Children                             |
| MacInnes, C.    | Absolute Beginners                        |
| MacLaverty, B.  | Cal                                       |
| Martel, Y.      | Life of Pi                                |
| McCourt, F.     | Angela's Ashes                            |
| McEwan, I.      | The Cement Garden                         |
| McEwan, I.      | Amsterdam                                 |
| McEwan, I.      | On Chesil Beach                           |
| McFadden, C.    | The Serial                                |
| Moore, B.       | Lies of Silence                           |
| Munro, A.       | Lives of Girls and Women                  |
| Orwell, G.      | Animal Farm                               |
| Orwell, G.      | Nineteen Eighty-Four                      |
| Parks, T.       | Goodness                                  |
| Pierre, D.B.C.  | Vernon God Little                         |
| Rendell, R.     | A Judgement in Stone                      |
| Rhys, J.        | Wide Sargasso Sea                         |
| Safran Foer, J. | Extremely Loud and Incredibly Close       |
| Salinger, J.D.  | The Catcher in the Rye                    |
| Seiffert, R.    | The Dark Room                             |
| Shakespeare, W. | Hamlet                                    |
| Shakespeare, W. | Macbeth                                   |
| Shakespeare, W. | Othello                                   |
| Shakespeare, W. | Romeo and Juliet                          |
| Sharpe, T.      | Porterhouse Blue                          |
| Sharpe, T.      | Wilt                                      |
| Shute, N.       | A Town like Alice                         |
| Simsion, G.     | The Rosy Project                          |
| Sparks, N.      | The Notebook                              |
| Steinbeck, J.   | Of Mice and Men                           |
| Steinbeck, J.   | Travels with Charley in Search of America |
| Stevenson, R.L. | The Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde |
| Thompson, H.    | Hell's Angels                             |
| Tóibin, C.      | Nora Webster                              |

|                            |                                        |
|----------------------------|----------------------------------------|
| Tolkien, J.R.R.            | The Hobbit                             |
| Townsend, S.               | Rebuilding Coventry                    |
| Trevor, W.                 | The Story of Lucy Gault                |
| Twain, M.                  | The Adventures of Huckleberry Finn     |
| Twain, M.                  | Tom Sawyer                             |
| Walker, A.                 | The Color Purple                       |
| Waller, R.J.               | The Bridges of Madison County          |
| Weldon, F.                 | The Life and Loves of a She-Devil      |
| Wollstonecraft Shelley, M. | Frankenstein; or The Modern Prometheus |
| Wyndham, J.                | The Day of the Triffids                |

## Bijlage 7 Hulpmiddelen

### Basispakket

Het standaard basispakket bij alle centrale examens en commissie-examens bevat:

- schrijfmateriaal
- tekenpotlood
- blauw en rood kleurpotlood
- liniaal met millimeterverdeling
- passer
- geodriehoek
- gum
- rekenmachine

Ook is het toegestaan om hulpmiddelen mee te brengen die geen relatie hebben met de exameneisen maar wel functioneel kunnen zijn, zoals: markeerstift, puntenslijper, leesliniaal (loep).

### Woordenboeken

Nederlands-Nederlands (eendelig)

óf

Nederlands-thuistaal van de kandidaat (eendelig)

Engels-Nederlands en Nederlands-Engels (een- of tweedelig)

óf

Engels-Engels

Een digitaal woordenboek is *niet* toegestaan.

**De hulpmiddelen van het basispakket zijn toegestaan bij alle examens. Zij zijn niet alle nodig.**

**Uitgebreide informatie over hulpmiddelen voor de centrale examens staat in de Regeling toegestane hulpmiddelen op de website van het ETE, [www.ete.cw](http://www.ete.cw).**

## Bijlage 8 Tips

### Centraal examen

- Het is belangrijk als voorbereiding heel veel te lezen en veel oefenopgaven te maken; oude examens vindt u op [examenblad.nl](http://examenblad.nl).
- Lees eerst de instructies goed voordat u met de opdracht begint, met name de aanwijzingen die de open vragen betreffen.
- U moet een open vraag altijd in het Nederlands antwoorden, behalve als om een citaat gevraagd wordt, dan antwoordt u in de vreemde taal.
- Antwoord bij open vragen heel precies op de gestelde vragen: niet te kort of te vaag.
- U moet over een gedegen passieve woordenschat beschikken en niet alleen op het gebruik van een woordenboek vertrouwen.

### Schriftelijk commissie-examen

- Lees de aanwijzingen goed en volg ze op.
- Pas de briefconventies goed toe.
- Vertrouw niet alleen op het gebruik van een woordenboek, maar zorg voor een gedegen actieve woordenschat.
- Verdiep u bij de voorbereiding in de grammatica en maak veel grammaticaoefeningen.
- Maak een voldoende aantal oefenopgaven, laat deze corrigeren en bespreek ze met je privé leraar/opleider; er staan oefenopgaven op de site:  
<https://duo.nl/particulier/oefenen-voor-het-staatsexamen/havo-schriftelijk.jsp>.

### Mondeling commissie-examen

- Bekijk de informatiefilm over het mondeling commissie-examen op de site:  
<https://duo.nl/particulier/staatsexamen-vo/index.jsp>  
NB Dit is wel hoe het in Nederland gaat, maar het geeft ook een goed beeld hoe het bij ons gaat.
- Zorg ervoor dat u beschikt over een gedegen, actieve woordenschat.
- Verdiep u vooraf in de grammatica en maak grammaticaoefeningen.
- Oefen hardop op een goede uitspraak; voer bijvoorbeeld gesprekken in de vreemde taal met andere mensen; voorkom hikkelen, denkpauses, het mengen van de vreemde taal met Nederlands.
- Besteed zorg aan de poster voor de presentatie: kies sprekende afbeeldingen en pakkende trefwoorden (maximaal tien).
- Oefen het onderdeel 'gespreksvaardigheid' met de voorbeeldcasus op de site:  
[duo.nl/images/engels-m-havopdf.pdf](https://duo.nl/images/engels-m-havopdf.pdf).
- Vergeet niet uw eigen woordenboeken mee te brengen.

### Literatuur

- Lees vooraf goed de eisen die gesteld worden ten aanzien van periodes, categorieën, stromingen, vertalingen enz.
- Alleen het boek lezen is niet genoeg; er wordt van u verwacht dat u het boek in een historische context kunt plaatsen.
- Vorm zorgvuldig uw eigen ideeën en mening over een werk; leg verbanden tussen de boeken.
- Zorg ervoor dat boeken op uw lijst van niveau zijn.
- Zorg ervoor dat u ook kennis hebt over de schrijver van het boek.
- Raadpleeg naslagwerken en recensies over het boek en de schrijver, waarmee u meer verdieping aan kunt brengen in het examen.

## Bijlage 9 HAVO Beoordelingsformulier Spreek- en gespreksvaardigheid en literatuur

### Oral exam: speaking comprehension and Literature

|              |                                                        |
|--------------|--------------------------------------------------------|
| Candidate:   | Weighing factor (weging)                               |
| Exam number: | 1. A1. Presentation (Part A) 1x                        |
| Date:        | A2. Speaking comprehension (Part A) 1x                 |
| Examiners:   | A3. Reading evaluation (Part A) 1x                     |
|              | 2. Literature (Part B) 2x                              |
|              | Final grade: A1,A2,A3:3= <b>X</b>                      |
|              | <b>X</b> (1x) + Literature (2x):3 = <u>final grade</u> |

1 = insufficient (onvoldoende)

2 = average (matig)

3 = pass (in orde)

4 = excellent (uitstekend)

| <b>Part A1</b><br><b>Presentation</b>           | <b>1</b> | <b>2</b> | <b>3</b> | <b>4</b> | <b>remarks</b> |
|-------------------------------------------------|----------|----------|----------|----------|----------------|
| <b>CONTENT</b>                                  |          |          |          |          |                |
| Clear                                           |          |          |          |          |                |
| Consistent                                      |          |          |          |          |                |
| Quality                                         |          |          |          |          |                |
| Main-/sub-items                                 |          |          |          |          |                |
| <b>STRUCTURE</b>                                |          |          |          |          |                |
| Introduction/core/ending                        |          |          |          |          |                |
| Transitions                                     |          |          |          |          |                |
| Logical build-up                                |          |          |          |          |                |
| Balans                                          |          |          |          |          |                |
| <b>VERBAL PRESENTATION</b>                      |          |          |          |          |                |
| Word choice/sentence structure                  |          |          |          |          |                |
| Tempo                                           |          |          |          |          |                |
| intelligibility                                 |          |          |          |          |                |
| Intonation                                      |          |          |          |          |                |
| variety                                         |          |          |          |          |                |
|                                                 |          |          |          |          |                |
|                                                 |          |          |          |          |                |
|                                                 |          |          |          |          |                |
| <b>Part A2</b><br><b>Speaking comprehension</b> | <b>1</b> | <b>2</b> | <b>3</b> | <b>4</b> | <b>remarks</b> |
| <b>NON-VERBAL EXPRESSION</b>                    |          |          |          |          |                |
| Shows enthusiasm                                |          |          |          |          |                |
| Mannerism/attitude                              |          |          |          |          |                |
| Mimic                                           |          |          |          |          |                |
| Supporting gestures                             |          |          |          |          |                |
| Eye contact                                     |          |          |          |          |                |
| <b>QUESTIONROUND</b>                            |          |          |          |          |                |
| Answers questions correctly                     |          |          |          |          |                |
| Answers questions content                       |          |          |          |          |                |

|                                                                                                                                  |  |  |  |  |  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|--|--|
| <b>Part A3</b><br><b>Reading evaluation</b>                                                                                      |  |  |  |  |  |
| fluency                                                                                                                          |  |  |  |  |  |
| pronunciation                                                                                                                    |  |  |  |  |  |
| articulation                                                                                                                     |  |  |  |  |  |
| <b>Total points oral speaking skills</b>                                                                                         |  |  |  |  |  |
| <b>Part B Literature</b>                                                                                                         |  |  |  |  |  |
| <b>BUILD-UP/ STRUCTURE</b>                                                                                                       |  |  |  |  |  |
| Cohesion: the text is build-up logically and shows cohesion. The discussion of the titles is logical and sufficiently integrated |  |  |  |  |  |
| <b>STYLE/USE OF LANGUAGE</b>                                                                                                     |  |  |  |  |  |
| Style and formulation are adapted sufficiently and the goal and target-group oriented                                            |  |  |  |  |  |
| <b>APPEARANCE</b>                                                                                                                |  |  |  |  |  |
| The text appears neat. The cover contains all, according to ETE, relevant information                                            |  |  |  |  |  |
| <b>SPELLING/PUNCTUATION/ GRAMMAR</b>                                                                                             |  |  |  |  |  |
| In order (too little or too many mistakes)                                                                                       |  |  |  |  |  |
| <b>EXTENT/SIZE</b>                                                                                                               |  |  |  |  |  |
| In order (how long is it, exclusive title/ somewhat too short/ short/ somewhat too long/ too long).                              |  |  |  |  |  |
| <b>Total points conversation literature</b>                                                                                      |  |  |  |  |  |